

Warszawa, 11 lipca 2011 r.

Sz. P.
Posel na Sejm RP
Sławomir Piechota
Przewodniczący
Komisji Polityki Społecznej i Rodziny

Szanowny Panie Przewodniczący,

W imieniu Polskiego Związku Głuchych, Organizacji Niestyszących i Słabosłyszących Internautów, Towarzystwa Pomocy Głuchoniewidomym i Fundacji Instytut Rozwoju Regionalnego, w porozumieniu z Instytutem Polskiego Języka Migowego, Stowarzyszeniem Tłumaczy Polskiego Języka Migowego, Fundacją KOKON oraz Biurem Ds. Osób Niepełnosprawnych Akademii Górniczo-Hutniczej, pragniemy przedstawić wspólną i uzgodnioną opinię w odniesieniu do poselskiego projektu ustawy o języku migowym i innych środkach wspierania komunikowania się (druk 4324), z prośbą o jej uwzględnienie w dalszych pracach nad tym projektem.

Sam fakt podjęcia przez Sejm RP kwestii kluczowych praw głuchych i głuchoniewidomych obywateli RP, doświadczających barier w komunikowaniu się, a tym samym w uczestniczeniu w życiu społecznym na prawach równych z innymi obywatelami naszego kraju, jest dla nas faktem historycznym i przełomowym. Wyrażamy zadowolenie, że nasze postulaty dotyczące uznania Polskiego Języka Migowego za język, zapewnienia prawa wyboru komunikowania się w języku i formie zgodnymi z indywidualnymi potrzebami i tożsamością, zagwarantowania możliwości korzystania z osoby przybranej, czy faktycznego dostępu do usług administracji publicznej na zasadach równości z innymi osobami, zostaną już niebawem spełnione.

Opinia nasza w odniesieniu do idei prac nad aktem rangi ustawowej, który zapewniłby realizację kluczowych praw obywatelskich także głuchym i głuchoniewidomym Polakom, nie może być zatem inna niż pozytywna. Są jednak kwestie, na które pragniemy zwrócić uwagę Szanownych Członków zarówno Komisji Polityki Społecznej i Rodziny, jak i Podkomisji ds. Osób Niepełnosprawnych, poddając pod rozagę nasze propozycje zmian w procedowanym projekcie ustawy.

Dotyczą one w szczególności:

1. Zapewnienia właściwej obsługi osób uprawnionych, tj. w szczególności obsługi tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika, nie tylko w kontaktach z instytucjami publicznymi, ale także ze służbami ratowniczo – interwencyjnymi oraz w zakładach opieki zdrowotnej.

Bez odpowiedniej poprawki nadal będziemy mieli do czynienia z sytuacją, kiedy osoba głucha lub głuchoniewidoma nie będzie miała żadnych możliwości porozumienia się z policjantem lub z lekarzem, co jest poważnym ograniczeniem podstawowych praw obywatelskich tych osób, jako dotyczących spraw życia i zdrowia.

Proponujemy następujące brzmienie **art. 1 pkt. 2:**

„2) zasady właściwej obsługi osób uprawnionych w kontaktach z instytucjami publicznymi, służbami ratowniczo – interwencyjnymi i zakładami opieki zdrowotnej;”

2. Zapewnienia możliwości uczenia się języka migowego i innych systemów komunikowania się, a także szkolenia tłumaczy języka migowego i tłumaczy przewodników.

W obecnej postaci, zakładającej możliwość korzystania ze szkoleń przez członków rodziny, same osoby uprawnione oraz kategorię osób „mających z osobami uprawnionymi stały lub bezpośredni kontakt” wyłączono całkowicie sferę kandydatów na tłumaczy języka migowego i tłumaczy – przewodników, podczas gdy jest to kadra niezbędna dla wdrożenia ustawy choćby na podstawowym poziomie, dużo bardziej, niż owe osoby mające „stały lub bezpośredni kontakt” (zakładamy, że są to osoby zatrudnione w jednostkach realizujących zadania z zakresu polityki społecznej, ochrony zdrowia, instytucji zatrudnienia i rynku pracy, których głównym zadaniem nie jest obsługa wyłącznie osób uprawnionych). Może to doprowadzić do sytuacji, kiedy profesjonalnych tłumaczy de facto zabraknie – będziemy mieli natomiast rzeszę osób z podstawowymi umiejętnościami, które profesjonalistów jednak w żaden sposób nie zastąpią. Dlatego proponujemy uwzględnienie także owej grupy, tym bardziej, że będzie to zadanie realizowane w miarę możliwości i posiadanych przez PFRON środków, a więc nieobligatoryjnie, w zależności od potrzeb i sytuacji finansowej Funduszu.

Dodatkowo, postulujemy przeformułowanie zakresu kształcenia zgodnie zarówno z powyższym stanowiskiem, jak i dotychczasową praktyką naszego środowiska i naszych organizacji.

Proponujemy następujące brzmienie **art. 1 pkt. 3:**

„3) zasady dofinansowania kosztów kształcenia osób uprawnionych, członków ich rodzin oraz innych osób, w tym tłumaczy języka migowego i tłumaczy – przewodników, w zakresie języka migowego, innych form komunikowania się i umiejętności wymaganych od tłumacza - przewodnika;”

3. Zmiany definicji osoby uprawnionej – likwidacja wymagania posiadania orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności.

Wprowadzenie takiego wymagania na poziomie definicji trudno uznać za zasadne, w szczególności w kontekście szerokiej gamy celów, jakie owa definicja ma spełniać, będąc stosowaną zarówno w rozwiązaniach posiadających skutki finansowe, jak i w kwestiach bezkosztowych.

W przypadku kwestii szczegółowych, które będą regulowane odpowiednimi rozporządzeniami, a wiążących się z wydatkami ze środków publicznych, takich jak dofinansowanie kosztów szkoleń przez PFRON, istnieje jak najbardziej możliwość wprowadzenia wymagania posiadania dokumentu potwierdzającego niepełnosprawność w postaci odpowiedniego orzeczenia, w przepisach wykonawczych, dla skorzystania ze szczegółowej regulacji, której owe przepisy dotyczą. Dodatkowo, nie ma przeszkód, aby samorząd terytorialny realizujący zadanie własne, jakim będzie dofinansowanie kosztów obsługi osób uprawnionych w urzędach, czynił to na własnych warunkach, bez ogólnych ograniczeń, a więc w odniesieniu do wszystkich tych swoich obywateli, którzy mają potrzeby w tym zakresie. Zakazywanie tego stanowiłoby znaczną ingerencję w niezależność samorządu, który w razie wydatkowania środków własnych na własne zadanie powinien mieć prawo odpowiadać na potrzeby swoich mieszkańców i postępować zgodnie ze zdrowym rozsądkiem.

Natomiast wymaganie okazania orzeczenia np. przy korzystaniu z instytucji osoby przybranej, czy przy kontaktowaniu się z urzędem za pomocą faksu czy poczty elektronicznej, jest w naszej opinii niepotrzebne i stanowiłoby utrudnienie formalne tak znaczące, że mogłoby uczynić fikcją większość praktycznych rozwiązań zawartych w ustawie. Trudno też wyobrazić sobie uzależnienie od posiadania orzeczenia możliwości korzystania z dostępnej strony internetowej urzędu.

Zasadne jest więc zatem skonstruowanie definicji zgodnej z Konwencją ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych, która posługuje się określeniami funkcjonalnymi i odniesieniami do faktycznego stanu i potrzeb indywidualnych osoby niepełnosprawnej, a nie posiadanych przez nią dokumentów.

Proponujemy następujące brzmienie **art. 2 pkt. 1:**

„1) osobie uprawnionej – należy przez to rozumieć osobę, która doświadcza trwale lub okresowo trudności w komunikowaniu się;”

4. Zmiany definicji członków rodziny – włączenie osób mieszkających z osobami uprawnionymi lub prowadzących wspólne z osobami uprawnionymi gospodarstwo

domowe.

Katalog osób najbliższych osobom uprawnionym, które z tego tytułu także otrzymują określone uprawnienia, nie powinien być katalogiem zamkniętym, ponieważ nie jest w stanie objąć wszystkich faktycznych sytuacji życiowych osób uprawnionych i ich otoczenia. Trudno natomiast uznać za zasadne wykluczanie z kategorii osób najbliższych osób uprawnionych osoby faktycznie z nimi zamieszkujące, spokrewnione lub spowinowacone, a także partnerów i partnerki osób żyjących w konkubinacie.

Proponujemy następujące brzmienie **art. 2 pkt. 2:**

„2) członkach rodzin – należy przez to rozumieć współmałżonka, dzieci własne i przysposobione, dzieci obce przyjęte na wychowanie, pasierbów, rodziców, rodziców współmałżonka, rodzeństwo, ojczyma, macochę, zięciów i synowe osoby uprawnionej oraz osoby prowadzące wspólne gospodarstwo domowe z osobą uprawnioną;”

5. Ustalenia minimalnego wieku osoby przybranej do pomocy w załatwianiu spraw urzędowych na 13 rok życia.

Wiek 13 lat jest kodeksowym momentem osiągnięcia częściowej zdolności do czynności prawnych. Wskazuje to na ogólne założenie, że dziecko nie może i nie powinno uczestniczyć w określonych czynnościach przed osiągnięciem określonego wieku. W przypadku załatwiania spraw w urzędzie, wizyt u lekarza czy na policji, niedopuszczalne jest, aby dokonywać ich z udziałem dziecka poniżej tego wieku i obarczać je tego rodzaju odpowiedzialnością.

Proponujemy następujące brzmienie **art. 2 pkt. 3:**

„3) osobie przybranej – należy przez to rozumieć osobę powyżej 13 roku życia, wybraną przez osobę uprawnioną w celu ułatwienia porozumienia z osobą uprawnioną i pomocy w załatwieniu spraw w instytucjach publicznych, służbach ratowniczo – interwencyjnych oraz zakładach opieki zdrowotnej;”

6. Zmiany definicji Polskiego Języka Migowego na definicję stosowaną i uzgodnioną przez środowiska osób uprawnionych.

Poniższe definicja Polskiego Języka Migowego została wspólnie wypracowana przez stronę społeczną z udziałem przedstawicieli środowisk akademickich zajmujących się badaniami nad językiem migowym. Znajdują się w niej kluczowe elementy – uznanie Polskiego Języka Migowego za język, co jest jednym z podstawowych postulatów środowiska i to język naturalny, którego charakterystycznymi cechami są wizualność i przestrzenność.

Niezasadne jest określanie Polskiego Języka Migowego „środkiem komunikowania

się”. Bez wątplenia jest on językiem, a nie tylko środkiem komunikowania się. Jest natomiast podstawową formą komunikowania się tych osób uprawnionych, które tak uznają.

Proponujemy następujące brzmienie **art. 2 pkt. 4:**

„4) Polskim Języku Migowym (PJM) - należy przez to rozumieć naturalny, wizualno – przestrzenny język osób uprawnionych, które uważają go za podstawową formę komunikowania się;”

7. Dostosowania katalogu środków wspierania komunikowania się osób uprawnionych do istniejących w dotychczasowej praktyce rozwiązań.

Proponujemy następujące brzmienie **art. 2 pkt. 7:**

„7) środkach wspierania komunikowania się – należy przez to rozumieć rozwiązania i usługi umożliwiające kontakt, w szczególności poprzez:

- a) usługę tłumacza języka migowego i tłumacza – przewodnika;**
- b) przesyłanie listów poczty elektronicznej (e-mail);**
- c) przesyłanie wiadomości tekstowych, w tym z wykorzystaniem wiadomości SMS, MMS lub komunikatorów internetowych;**
- d) komunikację audiowizualną, w tym z wykorzystaniem komunikatorów internetowych;**
- e) przesyłanie faksów;**
- f) strony internetowe spełniające standardy dostępności dla osób niepełnosprawnych;**
- g) inne rozwiązania techniczne oraz organizacyjne;”**

8. Rozszerzenia definicji służb ratowniczo – interwencyjnych, aby dotyczyła nie tylko służb zawodowych, ale i ochotniczych.

Dotyczy to w szczególności Ochotniczej Straży Pożarnej, Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego, Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego itd.

Proponujemy następujące brzmienie **art. 2 pkt. 9:**

„9) służbach ratowniczo – interwencyjnych – należy przez to rozumieć zawodowe i ochotnicze jednostki systemu ratownictwa medycznego, straży pożarnej, policji, straży miejskiej (gminnej);”

9. Doprecyzowania brzmienia zasady swobodnego wyboru.

Zasada swobodnego wyboru jest jednym z kluczowych elementów ustawy i jednocześnie ważnym, wspólnym postulatem środowisk osób głuchych i głuchoniewidomych. Jest ona także efektem historycznego kompromisu pomiędzy

poszczególnymi stanowiskami partnerów społecznych, którzy odstąpili od dążenia do określenia konkretnych rozwiązań jako priorytetowych przed innymi (języka migowego przed terapią audytywno – werbalną, Polskiego Języka Migowego przed Systemem Językowo – Migowym i odwrotnie), za najwyższą wartość uznając niezbywalne prawo osoby uprawnionej do dokonywania osobistych, indywidualnych wyborów w tym zakresie.

Zwracamy jednocześnie uwagę na fakt, że do realizacji owego prawa wyboru, ze względu na istnienie w Polsce zarówno użytkowników Polskiego Języka Migowego, jak i Systemu Językowo – Migowego, konieczne jest zapewnienie tym osobom tłumacza posługującego się odpowiednio PJM lub SJM, zgodnie z ich potrzebami. Nie rezygnujemy jednocześnie z traktowania profesji tłumacza języka migowego jako kategorii wspólnej, obejmującej co do zasady tłumaczy posługujących się PJM, głównie PJM, SJM, głównie SJM oraz zarówno PJM, jak i SJM, uznając za wystarczające zamieszczenie w rejestrze tłumaczy odpowiednich informacji w tym zakresie.

Proponujemy następujące brzmienie **art. 3 ust. 1:**

„1. Osoba uprawniona ma prawo do korzystania z wybranego przez siebie języka lub innej formy komunikowania się, a osoba uprawniona korzystająca z usług tłumacza języka migowego ma prawo wyboru tłumacza posługującego się PJM lub SJM.”

10. Skreślenia art. 5

Proponowana zmiana jest konsekwencją uwzględnienia poprawki nr 3, tj. zmiany definicji osoby uprawnionej w art. 2 pkt. 1, zgodnie z którą posiadanie orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności nie będzie bezwzględnym warunkiem skorzystania z uprawnień przewidzianych w ustawie, a wymaganie określonych dokumentów będzie się odnosić do sytuacji kwalifikowanych, określonych na poziomie rozporządzeń.

Proponujemy **skreślenie art. 5.**

11. Usunięcie wymagania dotyczącego posługiwania się przez osoby przybrane określonymi formami komunikowania się.

Wymaganie od osoby przybranej, aby posługiwała się PJM, SJM lub SKOGR jest wymogiem fikcyjnym ze względu na faktyczny brak możliwości sprawdzenia, czy i jaką formą komunikowania się z osobą uprawnioną posługuje się osoba przybrana. Dodatkowo, dość częstym i wielokrotnie opisywanym w literaturze przedmiotu zjawiskiem jest posługiwanie się, w obrębie rodzin osób uprawnionych, językiem będącym połączeniem PJM i SJM, a więc takim, jakiego ani za czysty PJM, ani za czysty SJM uznać nie można. Takiej osoby nie można zatem uznać za

posługującą się PJM albo SJM, co oznacza, że nie spełnia ona wymogów stawianych osobom przybranym przez przepis w obecnym brzmieniu. Rodzi to konieczność poprawienia tego zapisu, aby określone w nim rozwiązanie było realne i zapewniało osobom uprawnionym rzeczywistą, pełną swobodę wyboru – np. możliwość korzystania z pomocy członka rodziny, z którym osoba uprawniona komunikuje się za pomocą alternatywnej formy komunikacji.

Proponujemy, aby w art. 6 ust. 1 skreślić słowa „posługującej się PJM, SJM lub SKOGN”

12. Usunięcie „względów bezpieczeństwa” jako przesłanki ograniczenia uprawnienia do korzystania z osoby przybranej.

Użyte w przepisie pojęcie „względy bezpieczeństwa” jest niejasne, a jako podstawa do ograniczania jednego z kluczowych uprawnień osób głuchych i głuchoniewidomych powinno być konkretne i precyzyjne, a nie w tak wysokim stopniu ogólne i obszerne. W naszej opinii nie ma uzasadnienia do wprowadzania ograniczeń i rozwiązań innych niż wynikających z zasad ochrony informacji niejawnych oraz ochrony danych osobowych, jako kategorii bezdyskusyjnych.

Proponujemy następujące brzmienie art. 6 ust. 2:

„2. Prawo, o którym mowa w ust. 1, może być ograniczone wyłącznie ze względu na zasady ochrony informacji niejawnych.”

13. Dostosowania zapisu art. 6 ust. 3 do zmienionego art. 2 pkt. 7 i zmienionego art. 6 ust. 1

Proponujemy, aby w art. 6 w ust. 3 wyrażenie „potwierdzających znajomość PJM, SJM lub SKOGN” zastąpić „potwierdzających posiadanie kwalifikacji tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika”, zgodnie z faktycznymi sposobami definiowania i dokumentowania określonych umiejętności w zakresie udzielania wsparcia osobom uprawnionym.

14. Zmiany tytułu Rozdziału 3 ustawy.

Zmiana jest konsekwencją uwzględnienia poprawki nr 1.

Proponujemy następujące brzmienie tytułu Rozdziału 3:

„Rozdział 3

Zasady właściwej obsługi osób uprawnionych w kontaktach z instytucjami publicznymi, służbami ratowniczo – interwencyjnymi i zakładami opieki zdrowotnej”

15. Przeredagowania przepisu dotyczącego uprawnień określonych w Rozdziale 3

Zmiana jest konsekwencją uwzględnienia poprawki nr 1 oraz wynika ze szczególnej roli tłumaczy języka migowego i tłumacza – przewodnika we wspieraniu osób uprawnionych.

Proponujemy następujące brzmienie **art. 8 ust. 1:**

„1. Osoba uprawniona ma prawo do korzystania z wybranych przez siebie środków wsparcia komunikowania się w kontaktach z instytucjami publicznymi, służbami ratowniczo – interwencyjnymi oraz zakładami opieki zdrowotnej, w tym do usługi tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika.”

16. Przeredagowania zapisów w poszczególnych artykułach Rozdziału 3.

Zmiany są konsekwencją uwzględnienia poprawki nr 1 i poprawki nr 14 i 15.

Proponujemy, aby w **art. 8 ust. 2, 3 i 4, art. 13, art. 14 ust. 1 i 3, art. 15 po wyrażeniu „instytucja publiczna” dodać wyrażenia „służba ratowniczo – interwencyjna i zakład opieki zdrowotnej”.**

17. Dostosowanie nazewnictwa dotyczącego osób pełniących funkcję tłumaczy do pojęć stosowanych obecnie w praktyce.

Jak wyjaśnialiśmy wcześniej, funkcja tłumacza języka migowego obejmuje, w zależności od jego wykształcenia, doświadczenia i kompetencji, umiejętności w zakresie zarówno PJM, jak i SJM, choć mogą być to umiejętności posiadane w zróżnicowanym stopniu. Taki stan rzeczy odzwierciedla rozwiązanie istniejące obecnie, odpowiadające na potrzeby użytkowników języka migowego – zarówno PJM, SJM, jak i form hybrydowych. Rozróżnienie na podstawie kategorii w rejestrze będzie sztuczne – za najbardziej wykwalifikowanego uznawany jest tłumacz, który posiada kompetencje w każdej formie, czy języku komunikowania się i takie informacje będą w rejestrze kluczowe, ważniejsze od podziału na tłumaczy posługujących się czystym PJM i czystym SJM. Stąd określenie „tłumacz języka migowego” jako zbiorcze, jest nie tylko wystarczające, ale w naszej opinii najlepsze, jako najbliższe rzeczywistości.

Dodatkowo, taka funkcja jak „tłumacz SKOGN” w ogóle nie istnieje, ani w Polsce, ani w innych krajach w ich systemach wspierania osób głuchoniewidomych. Prawidłowym pojęciem jest „tłumacz – przewodnik” - jest to określenie używane we wszystkich krajach stosujących tę formę wsparcia osób głuchoniewidomych, również w Polsce. Dlatego postulujemy używanie w całej ustawie określeń "tłumacz

języka migowego" lub "tłumacz-przewodnik" z określeniem w rejestrze profilu umiejętności i kwalifikacji oraz zaawansowania tłumacza.

Proponujemy następujące brzmienie **art. 9 ust. 1:**

„1. Tworzy się rejestr tłumaczy języka migowego i tłumaczy – przewodników.”

18. Przeredagowania art. 10 ustawy

Zmiana jest konsekwencją uwzględnienia poprawki nr 1.

Proponujemy następujące brzmienie **art. 10 ust. 1** powinien brzmieć:

„1. Instytucje publiczne, służby ratowniczo – interwencyjne i zakłady opieki zdrowotnej zobowiązane są do informowania osób uprawnionych o rejestrze, o którym mowa w art. 9.”

Zmiana jest konsekwencją uwzględnienia poprawki nr 1.

19. Skreślenia art. 11

Jest to poprawka o charakterze technicznym i redakcyjnym.

Proponujemy **skreślenie art. 11 ust. 1 (powtórzenie zapisu art. 8) i przeniesienie ust. 2 i 3 do art. 8.**

20. Przeredagowania art. 12.

Zmiana jest konsekwencją uwzględnienia poprawek nr 1 i nr 17.

Proponujemy następujące brzmienie **art. 12 ust. 1 i 2:**

„1. Instytucje publiczne, służby ratowniczo – interwencyjne i zakłady opieki zdrowotnej zapewniają, na zasadach określonych w art. 3 i art. 13, dostęp do usługi tłumacza języka migowego i tłumacza – przewodnika.

2. Usługa, o której mowa w ust. 1, może być realizowana, za zgodą osoby uprawnionej, również przez zapewnienie usługi tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika przez wykwalifikowanego w tym zakresie pracownika instytucji publicznej, służby ratowniczo – interwencyjnej lub zakładu opieki zdrowotnej, lub przez wykorzystanie innych środków wspierania komunikowania się.”

21. Zapewnienia możliwości odwołania się osoby uprawnionej od odmowy udzielenia

jej należnego zgodnie z ustawą wsparcia.

Zapis pozbawiający możliwości odwoławczych w przypadku, gdy organ zobowiązany odmówi osobie uprawnionej zapewnienia należnego jej wsparcia, w znaczący sposób ogranicza, a w niektórych przypadkach sprowadza do zera, możliwość skorzystania przez osoby uprawnione z jednego z kluczowych rozwiązań przewidzianych w ustawie. Rodzi to zagrożenie, że ustawa będzie w tym zakresie fikcją, co podważa sens uchwalania jej jako takiej.

Proponujemy, aby **w art. 13 ust. 4 skreślić ostatnie zdanie.**

22. Zapewnienia osobom uprawnionym możliwości wyboru tłumacza z rejestru

Odebranie możliwości wyboru tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika osobie uprawnionej i przekazanie go – z niezrozumiałych powodów - wojewodzie oceniamy zdecydowanie negatywnie. Propozycję, aby jedynym faktycznym kryterium realizacji owego wyboru była kolejność alfabetyczna, a nie dostosowanie kwalifikacji i doświadczenia tłumacza do konkretnych, indywidualnych potrzeb osoby uprawnionej, uznajemy za głęboko niewłaściwą. Trudno uznać, że proponowane rozwiązanie nie godzi w elementarne zasady podmiotowości, uczestnictwa, indywidualnego podejścia.

Dopuszczamy możliwość niewskazania przez osobę uprawnioną tłumacza z rejestru, co też będzie elementem realizacji jej prawa wyboru. W tej sytuacji zastosowanie może znaleźć, jako procedura dodatkowa, przekazanie owego uprawnienia wojewodzie. Oczywiście jedynym kryterium wyboru nie może być kryterium alfabetyczne, ale przede wszystkim wskazane powyżej określenie potrzeb osoby uprawnionej.

Proponujemy następujące brzmienie **art. 14:**

„Art. 14

1. W zgłoszeniu, o którym mowa w art. 13 ust. 1, osoba uprawniona wskazuje tłumacza wybranego przez siebie z rejestru.

2. W razie niewskazania tłumacza przez osobę uprawnioną, instytucja publiczna, służba ratowniczo – interwencyjna lub zakład opieki zdrowotnej zwraca się do wojewody z prośbą o wyznaczenie tłumacza odpowiadającego zgłoszeniu.

3. Wojewoda dokonuje wyboru tłumacza odpowiadającego zgłoszeniu. w razie istnienia w rejestrze więcej niż jednego tłumacza odpowiadającego zgłoszeniu, w szczególności w zakresie kwalifikacji i doświadczenia, wyboru dokonuje się w porządku alfabetycznym.

Wojewoda zawiadamia niezwłocznie instytucję publiczną o dokonany wyborze, przekazując jej kompletne informacje z rejestru o wybranym tłumaczu.”

23. Przeredagowania przepisów art. 15

Zmiany są zarówno konsekwencją uwzględnienia poprawki nr 22 oraz konieczności zawarcia w rejestrze informacji o kwalifikacjach i doświadczeniu tłumacza, celem zapewnienia osobom uprawnionym wyboru tłumacza odpowiadającego ich potrzebom.

Proponujemy następujące brzmienie art. 15 pkt. 10 i 11 i zdania ostatniego:

„10) zasady dokonywania wyboru tłumacza przez osobę uprawnioną albo instytucję publiczną, służbę ratowniczo – interwencyjną lub zakład opieki zdrowotnej;

11) formę przekazywania informacji o wyborze tłumacza przez osobę uprawnioną albo wojewodę;

- mając na uwadze potrzebę udostępnienia informacji o kwalifikacjach i doświadczeniu tłumaczy wpisanych do rejestru, zapewnienia sprawnego funkcjonowania rejestru oraz uwzględniając konieczność zapewnienia właściwej i terminowej obsługi osób uprawnionych.”

24. Zagwarantowanie osobom uprawnionym dostępu do dokumentów w dotyczących ich sprawach

Przepis w obecnym brzmieniu, stwierdzający, że instytucja publiczna „może” udostępnić dokumenty niezbędne do załatwienia sprawy w formie dostępnej dla osób uprawnionych de facto oznacza bardzo niekorzystne dla osób uprawnionych założenie, że realizacja tak elementarnego ich prawa zależy od decyzji instytucji publicznej. Zgodnie z kodeksem postępowania administracyjnego dostęp do dokumentów we własnych sprawach mają wszyscy obywatele. Dotychczasowy brak rozwiązań, które znosiłyby dyskryminację osób uprawnionych w tym zakresie, nie może być sankcjonowany przez przekazanie organom władzy dalszego uprawnienia do dyskryminacji uprawnionych, tj. pozbawiania ich określonych możliwości działania w dotyczących ich postępowania, na zasadach równych z innymi osobami, z założeniem, że być może organ władzy nie zechce z tego prawa dyskryminowania osób uprawnionych skorzystać i być może przychyli się do ich prośby o realizację elementarnych praw obywatelskich.

Proponujemy następujące brzmienie art. 16 ust. 1:

„1. Instytucja publiczna, służba ratowniczo – interwencyjna lub zakład opieki zdrowotnej udostępnia dokumenty niezbędne do załatwienia sprawy w formie dostępnej dla osób uprawnionych, na ich żądanie.”

25. Zmiany nazewnictwa w art. 17

Uzasadnienie zmiany jest analogiczne do uzasadnienia zmiany zaproponowanej w poprawce nr 17 – jej celem jest dostosowanie nazewnictwa dotyczącego osób pełniących funkcję tłumaczy do pojęć stosowanych obecnie w praktyce. Dodatkowo, niejasne i w naszej opinii zbędne jest odwołanie do „przepisów odrębnych”.

Proponujemy, aby w art. 17 ust. 1 i 3 wyrażenia „tłumacz PJM, SJM i SKOBN” zastąpić wyrażeniami „tłumacz języka migowego” i „tłumacz – przewodnik” oraz w ust. 3 skreślić wyrażenie „na zasadach odrębnych”.

26. Zmiany określenia maksymalnego wynagrodzenia tłumacza tak, aby nie wymagało corocznej waloryzacji.

Zamiast wpisania do ustawy konkretnej kwoty, proponujemy zastosować procentowy wskaźnik skonstruowany na podstawie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej, ustalany na każdy kolejny kwartał.

Proponujemy, aby w art. 17 ust. 1 zastąpić „70,00 złotych” wyrażeniem „2% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w poprzednim kwartale od pierwszego dnia następnego miesiąca po ogłoszeniu przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w formie komunikatu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski", na podstawie art. 20 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 oraz z 2010 r. Nr 40, poz. 224 i Nr 134, poz. 903);”

27. Zapewnienia tłumaczom rejestrowym zwrotu kosztów podróży do miejsca realizacji usługi.

W naszej opinii, poza wynagrodzeniem tłumacza za wykonaną pracę należy także uwzględnić, analogicznie jak w przypadku biegłych sądowych, koszty ich dojazdu do miejsca świadczenia usługi. Trudno wyobrazić sobie sytuację, że tłumacz będzie te koszty pokrywał ze środków własnych – w skrajnych przypadkach, np. tłumaczy – przewodników, których w każdym województwie jest zaledwie kilkunastu, koszt ten może przekroczyć kwotę otrzymanego przez nich wynagrodzenia.

Proponujemy, aby w art. 17 dodać ust. 2:

„2. Tłumaczowi języka migowego i tłumaczowi – przewodnikowi przysługuje zwrot kosztów dojazdu związanych ze świadczeniem usługi.”

i przenieść ustępy 2 i 3 na 3 i 4.

28. Otwarcia katalogu osób uprawnionych do kształcenia się w zakresie języka migowego i środków wspierania osób głuchoniewidomych

Zmiana uzasadniona w poprawce nr 2 i wynikająca z jej uwzględnienia.

Proponujemy następujące brzmienie **art. 18 ust. 1:**

„1. Osoby uprawnione, członkowie ich rodzin oraz inne osoby mogą korzystać z wybranej przez siebie formy nauki języka migowego i środków wspierania osób głuchoniewidomych, w tym ze szkolenia dla tłumaczy języka migowego i tłumaczy – przewodników.”

29. Przeredagowania art. 18 ust. 3 pkt. 1

Zmiana jest konsekwencją uwzględnienia poprawek nr 2 i nr 28.

Proponujemy następujące brzmienie **art. 18 ust. 3 pkt. 1:**

„1) warunki, jakie muszą spełniać osoby określone w ust. 1, aby ubiegać się o dofinansowanie kosztów nauki;”

30. Przeredagowania art. 18 zdania ostatniego

Zmiana jest konsekwencją uwzględnienia poprawek nr 2, 28 i 29.

Proponujemy następujące brzmienie **art. 18 zdania ostatniego:**

„- mając na uwadze prawidłowe funkcjonowanie mechanizmu dofinansowania kosztów nauki języka migowego i środków wspierania osób głuchoniewidomych, uwzględnienie potrzeb osób korzystających ze szkoleń oraz potrzeb osób uprawnionych korzystających z usług tłumaczy języka migowego i tłumaczy - przewodników.”

31. Uzupełnienia zadań Rady Języka Migowego o rekomendacji dotyczące szkolenia tłumaczy języka migowego i tłumaczy – przewodników

Istotne jest, aby bez przeregulowania czy ustalania sztywnych ram i procedur dla istniejących form szkolenia i egzaminowania tłumaczy języka migowego i tłumaczy – przewodników Rada Języka Migowego miała możliwość rekomendowania pewnych rozwiązań w tym zakresie. Jako składająca się przede wszystkim z profesjonalistów i osób uprawnionych, powinna mieć takie kompetencje, nawet jeśli będą to tylko rekomendacje, a więc zalecenia o charakterze niewiążącym.

Proponujemy, aby do **art. 19 ust. 3 po punkcie 4 dodać pkt. 5**
„5) ustalanie rekomendacji dla programów nauczania i przeprowadzania egzaminów tłumaczy języka migowego i tłumaczy przewodników.”

32. Zmiana liczby członków Rady Języka Migowego

Rada Języka Migowego powinna się składać przede wszystkim z osób uprawnionych i specjalistów zajmujących się problematyką wspierania osób uprawnionych, a jedynie w części z przedstawicieli administracji publicznej. Włączenie zarówno odpowiedniej liczby osób uprawnionych, jak i najwyższej klasy specjalistów jest w naszej opinii kluczowe dla prawidłowego działania Rady.

Proponujemy, aby w **art. 20 ust. 1 zmienić liczbę członków Rady z 15 na 21.**

33. Przeredagowania zapisu dotyczącego struktury Rady Języka Migowego

Zmiana jest związana ze zmianą zaproponowaną w poprawce nr 32.

Proponujemy następujące brzmienie **art. 20 ust. 2:**

„2. Członkiem Rady może zostać osoba znająca formy komunikowania się osób uprawnionych lub zajmująca się zawodowo tą problematyką, w tym osoba będąca pracownikiem naukowym, przy czym co najmniej 1/3 tych osób to osoby znające formy komunikowania się lub zajmujące się zawodowo problematyką osób głuchoniewidomych. Zasady te nie dotyczą członków Rady, o których mowa w ust. 3.”

34. Przeredagowania zapisu dotyczącego udziału przedstawicieli administracji publicznej w Radzie Języka Migowego

Zmiana jest związana ze zmianami zaproponowanymi w poprawkach nr 32 i 33, przy czym uznajemy za zasadne rozszerzenie składu Rady o przedstawicieli tych obszarów publicznych, w których istnieje konieczność wspierania realizacji uprawnień osób uprawnionych.

Proponujemy, aby **art. 20 ust. 3 uzupełnić o przedstawiciela ministra właściwego do spraw wewnętrznych i administracji, ministra właściwego do spraw infrastruktury oraz Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji.**

35. Wprowadzenia zapisu dotyczącego udziału osób uprawnionych w Radzie Języka Migowego

Zmiana jest związana ze zmianami zaproponowanymi w poprawkach nr 32 – 24.

Proponujemy, aby w **art. 20 po ust. 5 dodać ust. 6 w brzmieniu:**
„6. Co najmniej 9 członków Rady to osoby uprawnione.”

36. Przeredagowania art. 21 ust. 2

Poprawka o charakterze redakcyjnym.

Proponujemy, aby w **art. 21 ust. 2 skreślić słowo „odpowiednie”.**

37. Zwiększenia częstotliwości posiedzeń Rady Języka Migowego

W naszej opinii spotkania Rady Języka Migowego powinny odbywać się częściej niż raz na 6 miesięcy, np., co kwartał.

Proponujemy, aby w **art. 22 ust. 2 wyrażenie „pół roku” zastąpić słowem „kwartał”.**

38. Zmianę zasady odwoływania członków Rady reprezentujących środowisko

W naszej opinii przesłanka odwołania członka Rady na podstawie wniosku „reprezentowanego przez niego środowiska” jest niejasna. Z definicji, środowisko nie jest podmiotem formalnym (np. organizacją pozarządową). Nie ma przeszkód, aby taki podmiot zgłosił kandydaturę do Rady, jednak dla zapewnienia stabilności funkcjonowania Rady przesłanką odwołania powinien być w tym przypadku wniosek Pełnomocnika Rządu Ds. Osób Niepełnosprawnych składany po zasięgnięciu opinii podmiotów wymienionych w ustawie.

Proponujemy, aby w **art. 23 ust. 2 pkt. 2 wykreślić słowa „reprezentowanego przez niego środowiska”.**

39. Uzupełnienia przepisów art. 23 o możliwość uzupełniania składu Rady w trakcie kadencji.

Poprawka techniczna.

Proponujemy, aby w **art. 23 po ust. 3 dodać ust. 4 w brzmieniu:**
„4. W przypadku odwołania członka Rady lub wygaśnięcia jej kadencji przed upływem kadencji Rady minister właściwy do spraw zabezpieczenia

społecznego powołuje nowego członka Rady zgodnie z zasadami określonymi w art. 20.”

40. Zapewnienie odrębnej sprawozdawczości i monitorowania przez RJM procesu wdrażania ustawy.

Zgodnie z obecnym brzmieniem projektu sprawozdanie z realizacji ustawy będzie częścią sprawozdania z realizacji Karty Praw Osób Niepełnosprawnych. Oznacza to, że Rada Języka Migowego nie będzie miała żadnych możliwości uczestniczenia w pracach nad tym sprawozdaniem, będzie się mogła odnieść do niego dopiero po przedstawieniu go Sejmowi, a de facto – po jego przyjęciu przez Sejm. Trudno sobie wyobrazić, że w razie negatywnej opinii Rady Języka Migowego do części Sprawozdania z realizacji Karty dotyczącej wdrażania ustawy nastąpi sankcja w postaci odrzucenia całego sprawozdania – a żadna inna nie jest możliwa.

Proponujemy następujące brzmienie **art. 25 ust. 1:**

„Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego przedstawia Sejmowi zaopiniowaną przez Radę Języka Migowego informację o funkcjonowaniu ustawy w roku poprzednim.”

Dodatkowo, uznajemy z całą mocą, że nieuwzględnienie w niniejszej ustawie niektórych ważnych dla nas obszarów życia nie wynika z uznania ich za nieistotne, ale z faktu, iż w odniesieniu do planowanej ratyfikacji Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych konieczne są zmiany ustaw regulujących te obszary, w celu dostosowania ich pod kątem realizacji praw osób niepełnosprawnych zagwarantowanych w tej Konwencji. Dlatego, w naszej opinii, omawiany projekt ustawy, jako poruszający kwestie nieuregulowane w innych aktach prawnych, zapewnia przynajmniej częściowo realizację niektórych uprawnień osób głuchych i głuchoniewidomych wskazanych w Konwencji, zbliżając nas, przynajmniej w tym wąskim zakresie, do jej jakże oczekiwanej ratyfikacji.

Z tego powodu wyrażamy pozytywną opinię w odniesieniu do planowanej ustawy, prosząc o dalsze procedowanie prac nad jej założeniami - dla korzyści reprezentowanych przez nas środowisk, oraz o życzliwe i wnikliwe pochylenie się nad zaproponowanymi

przez nas, w naszej opinii bezwzględnie koniecznymi, zmianami w treści projektu, przedstawionymi w niniejszym piśmie. Z naszej strony gwarantujemy konstruktywny udział w dalszych pracach, służąc wszelkimi wyjaśnieniami w imieniu środowisk, przed którymi wszyscy ponosimy odpowiedzialność.

Z wyrazami szacunku
i nadzieją na owocną współpracę

/-/ Kajetana Maciejska – Roczan
Prezes
Polskiego Związku Głuchych

/-/ Radosław Grzegorzewski
Przewodniczący Zarządu
/-/ Anna Sacha
Członek Zarządu
Organizacji niesłyszących słabosłyszących Internautów

/-/ Grzegorz Kozłowski
Przewodniczący
Towarzystwa Pomocy Głuchoniewidomym

/-/ Aleksander Waszkielewicz
Prezes
Fundacji Instytut Rozwoju Regionalnego